

**QORTI TAL-MAGISTRATI
(GHAWDEX) GURISDIZZJONI SUPERJURI**

**MAGISTRAT DR.
PAUL COPPINI**

Seduta tad-29 ta' Novembru, 2005

Citazzjoni Numru. 167/1999/1

John Micallef,
Joseph Micallef, u
Nikola Grima .

vs

Francis u Josephine konjuġi Fava .

Il-Qorti ,

Rat iċ-citazzjoni li permezz tagħha l-atturi, wara li ppremettew :

Illi l-atturi aħwa Micallef huma proprjetarji flimkien ma' oħrajn, ta' porzjon art 'Ta' Xtirpa' fil-limiti ta' Sannat, Għawdex, liema raba hija aċċessibbli biss minn passaġġ privat magħruf ukoll bħala 'Is-Sqaq ta' Xtirpa', u liema sqaq jikkonduċi biss għar-raba imsemmi ;

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi l-attur Nicholas Grima hu proprjetarju ta' porzjon oħra diviża mill-istess territorju ;

Illi l-konvenuti akkwistaw mingħand terzi porzjon art 'Ta' Xtirpa' u dan b'kuntratt fl-atti tan-Nutar Paul George Pisani tas-26 ta' Gunju, 1997, kif korrett b'att ieħor ta' l-istess Nutar tal-20 ta' Awissu 1997, konfinanti din l-art mit-tramuntana u punent mal-imsemmi passaġġ, u mill-Lvant mal-kumplament tat-territorju illi minnu dik l-istess art kienet tiffirma parti ;

Illi l-passaġġ li hemm fuq it-tramuntana u punent ta' l-art tal-konvenuti jinsab f'livell aktar għoli minn dik l-art, u kien sostnut b'ħajt tas-sejjiġġ għoli u mastizz illi jasal sa ffiti aktar 'il fuq minn wiċċ il-passaġġ ;

Illi fi, jew qrib id-19 ta' Awissu, 1999, il-konvenuti personalment jew permezz ta' ħaddiema imqabbda minnhom bdew iħottu il-ħajt tas-sejjiġġ illi jsostni l-passaġġ fuq in-naħa tal-punent tar-raba tagħhom, u effettivament f'parti mit-tul ta' l-istess ħajt neħnew il-ħxuna kollha ta' dan il-ħajt ;

Illi dan l-aġir jikkostitwixxi spoll vjolenti u klandestin għad-dannu tal-atturi, in kwantu qiegħed itellifhom mill-pussess tal-passaġġ u tal-ħajt illi jsostni l-istess passaġġ; iżda minkejja illi ġie anke spedit mandat ta' inibizzjoni kontra tagħhom, il-konvenuti rrifjutaw illi jispurgaw l-ispoll kommess minnhom .

Illi l-atturi qegħdin jagħzlu li jmexxu l-kawżi tagħhom flimkien peress illi bejn iż-żewġ kawżi teżisti konnessjoni biżżejjed ai termini tal-liġi .

Talbu lill-konvenuti jgħidu għaliex m'għandhiex din il-Qorti :

1. Tiddikjara illi intom ikkommettejt spoll vjolenti u klandestin għad-dannu tal-atturi meta fi jew qrib id-19 ta' Awissu intom konvenuti qlajtu parti mill-ħajt ta' bejn l-art akkwistata minnkomb u l-passaġġ fuq imsemmi, liema ħajt kien iservi ta' sostenn għall-istess passaġġ ;

2. Tikkundannakom sabiex fi żmien qasir u perentorju illi jiġi prefiss intom tisporgaw l-ispoll kommess minnkom billi tpoġġu kolloxx fl-istat pristinu tiegħu ;

3. Fin-nuqqas, tawtorizza lill-atturi sabiex jagħmlu x-xogħlijiet neċessarji huma għas-spejjeż tagħkom konvenuti .

Bl-ispejjeż, inklużi dawk tal-mandat ta' inibizzjoni fl-istess ismijiet, Mandat Numru 90/99 u bl-ingunzjoni għas-subizzjoni illi għaliha minn issa intom msejha .

Bir-riserva ta' kwalunkwe azzjoni oħra spettanti lill-atturi kontra tagħkom .

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti ta' l-atturi debitament ikkonfermata bil-ġurament ta' John Micallef .

Rat in-nota ta' l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti li eċċepew illi :

1. Illi fl-ewwel lok qiegħed jiġi eċċepit in-nullita' taċ-ċitazzjoni in kwantu din iċ-ċitazzjoni ma saritx bil-kunsens ta' l-atturi kollha partikolarment ta' Nikola Grima .

2. Illi fil-mertu u mingħajr preġudizzju d-domandi attriċi huma nfondati fid-dritt u fil-fatt u dan għaliex ma jissussistux l-element rikjest skond il-Liġi sabiex tirnexxi l-kawża ta' spoll senjatament billi ma jissussistux l-eliment tal-pussess u l-inqas it-turbativa tiegħu .

3. Illi ma hux minnu illi l-eċċipjenti għamlu xi xogħol fil-passaġġ ix-xogħol magħmul minnhom kien limitat għall-hajt liema ħajt la hu u l-inqas qatt ma kien fil-pussess tal-atturi .

4. Illi x-xogħlijiet kollha magħmula mill-konvenuti saru unikament u esklussivament fil-proprijeta' tagħhom u ppossjeduta minnhom .

Kopja Informali ta' Sentenza

Salvi eċċezzjonijiet ulterjuri .

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti tal-konvenuti kkonfermata bil-gurament ta' Francis Fava .

Rat il-verbal tagħha tat-13 ta' Mejju 2005 fejn ħalliet il-kawża għal-lum għas-sentenza .

Rat in-noti ta' l-osservazzjonijiet rispettivi tal-kontendenti .

Rat l-atti l-oħra kollha tal-kawża, inklużi l-verbali tax-xhieda prodotti u d-dokumenti esebiti, kif ukoll l-atti tal-mandat ta' Inibizzjoni numru 90/99 allegat ma' dawn l-atti bi qbil bejn il-kontendenti .

Ikkunsidrat :

Illi din hija kawża ta' spoll . L-atturi jkkontendu illi l-konvenuti kkomettew spoll kontra tagħhom meta permezz ta' nies inkarigati minnhom bdew iħottu ħajt tas-sejjeħ li jifred passaġġ, li jikkonduċi għar-raba tagħhom, mill-art tal-konvenuti. Preliminarjament il-konvenuti eċċepew illi l-kawża ma saritx bil-kunsens ta' l-atturi kollha, partikolarment ta' Nikola Grima . Apparti l-fatt illi l-istess attur attenda kważi għall-udjenzi kollha li saru f'din il-kawża, fuq domanda speċifika tal-legali tiegħu fl-atti tal-Mandat ta' Inibizzjoni relattiv, li baqa' jinstema anke wara li giet intavolata il-kawża preżenti, ikkonferma l-kunsens tiegħu għal dawn il-proċeduri¹ . Din l-eċċezzjoni qed tiġi għalhekk minnufih respinta . Fil-mertu mbagħad il-konvenuti jkkontendu illi ma jeżistux l-elementi rikjesti f'kawża ta' spoll .

“In tema legali jingħad li l-‘actio spolii’ hija radikata pjuttost fuq l-esiġenzi ta’ utilita’ soċjali milli fuq il-prinċipju assolut tal-gustizzja, u hija eminentement intiża sabiex tkun estiża l-protezzjoni lil kwalunkwe pussess, u jiġi mpedut li ċittadin privat jieħu l-gustizzja f’idejh; b’mod li l-fini tagħha huwa dak illi jiġi restawrat l-istat tal-pussess li jkun ġie skonvolt jew turbat ;

¹ Ara deposizzjoni tiegħu a fol. 92 fl-atti ta' dan il-mandat .

L-art. 572 (illum 535) tal-Kodiċi Ċivili, li jikkontempla din l-azzjoni, huwa ndubbjament ta' ordni pubbliku, u huwa inerenti għall-fatt ta' min b'awtorita' privata jagħmel għaddannu ta' terza persuna att li, għalkemm jista' jkollu dritt għalieh, ma jkunx jista' jeżerċitah mingħajr l-intervent tal-Qrati (ara Kasazzjoni Torin 1 ta' Awissu 1879 in re Borboglio vs. Fischt, Volum XIII, P. 1, pag. 555 tal-Annali tal-Ġurisprudenza) . Ma' dan l-artikolu fuq imsemmi tal-liġi ċitata, ma għandux jiġi minsi l-art. 794 (illum 791) tal-Kodiċi tal-Organizzazzjoni u Proċedura ċivili, li jaħseb u jgħid li kontra l-azzjoni ta' spoll ma humiex ammissibbli ħlief eċċezzjonijiet dilatorji – dak li huwa konfermat mill-ġurisprudenza lokali u estera (ara Vol. XXXI. I. 296 Appell 8 ta' Marzu 1943, in re "Francesco Mifsud vs Michele Cassar"; Vol. XXI. II. 83 P'Awla Ċivili, 20 ta' April 1916, in re 'Michelina Falzon vs Giuseppe Bonello et.' konfemata fl-Appell fis-26 ta' Marzu 1917; Kassazzjoni Palermo 27 ta' Ottubru 1899, in re Decarcano vs. Cafici, Foro Catanese Vol. 1889, pagina 124; u dan biex ingħataw xi sentenzi);".²

Illi, għalhekk, kif ġie ripetutament imfisser mill-Qrati tagħna, jenħtieġu tliet elementi sabiex tirnexxi kawża bħal din :

(i) li l-attur kellu l-pussess ta' kwalunkwe xorta jew detenzjoni tal-haga spoljata (*possedissee*);

(ii) li ġie disturbat f'dan il-pussess (*spoliatum fuisse*) ; u li għamel il-kawża fi żmien xahrejn mill-allegat spoll (*infra bimestre deduxisse*) .

"Jekk imqar xi wieħed minn dawn ir-rekwiziti essenzjali ma jiġix ppruvat, l-azzjoni taqa' mingħajr ma jkun hemm bżonn li jiġi ndagat jekk jirrikorrux anki r-rekwiziti l-oħra."³

Dwar din l-azzjoni l-**Mattirolo** jispjega illi :

² Margherita Fenech v. Pawla Zammit : Prim'Awla : 12.4.1958 vol. XLII. II. 975 .

³ Joseph Tabone v. Joseph Flavia sive de Flavia ; Appell Civ. 7.3.1958 – vol. XLII. I. 86 .

*“La reintegrazione del possesso a favore di chi ne fu spogliato e' una misura di ordine pubblico, e' un provvedimento diretto a conservare la pace pubblica . L'articolo 695 del Codice Civile applica, in tutto il suo rigore, la regola “**spoliatus ante omnia restituendus**”. Il perche' l'azione di reintegrazione, compiuto lo spoglio, compete a qualunque possessore, astrazione fatta dal carattere del suo possesso, sia pur questo anche solo precario, o di origine illegittima, purché pero' abbia il carattere esteriore dell'esercizio di un preteso diritto.”⁴*

Għalhekk sabiex il-Qorti tkun tista' tilqa' t-talbiet attriċi, jrid jiġi stabilit jekk fil-każ in eżami jeżistux dawn it-tliet elementi .

Il-Pussess:

Dwar dan l-element sabiex tirnexxi kawża ta' spoll ingħad :

*“Illi l-ewwel rekwizit, kwindi, sabiex l-azzjoni tar-rintegrazzjoni tista' tiġi milqugħa bil-favur, huwa li l-instanti jkollu l-pussess ta' kwalunkwe xorta jew detenzjoni tal-ħaġa li fuqha jkun pretiż li sar l-ispoll . L-espressjoni wżata mill-liġi –“**possession of whatever kind**” – dak li jinteressana f'dal-każ – tikkompreni tant il-pussess ċivili kemm dak sempliċement naturali, u anki dak vizzjuż; imma pero' tesigi dejjem f'dak li jippromwovi din l-azzjoni xi pussess; l-għaliex, jekk l-attur f'kawża b'hal din li fuqha qegħdin nitkellmu ma jkunx ippossjeda l-ħaġa, l-azzjoni hija destinata li ma tirnexxix.”⁵*

Fil-każ in eżami l-konvenuti jallegaw illi l-ħajt li bdew iħottu jappartjeni lilhom għax ġie akkwistat minnhom permezz ta' kuntratt in atti nutar Dr. Paul George Pisani tas-26 ta' Gunju 1997, kif ikkoreġut b'kuntratt ieħor li sar fl-atti ta' l-istess nutar tal-20 ta' Awissu 1997⁶ . Dan il-ħajt jiġi fuq in-

⁴ Trattato di Diritto Giudiziario Civile Italiano Vol. I. 5ta. ed. 1902 Torino, para. 271 .

⁵ Fenech vs Zammit ġia citata .

⁶ ara kuntratti u pjanti relattivi a fol. 16 - 20 fl-atti tal-mandat ta' inibizzjoni nru. 90/99 .

naħa tal-punent ta' l-art akkwistata mill-atturi, u jmiss ma' passaġġ li minnhom jgħaddu l-atturi u oħrajn sabiex jaċċedu għall-għelieqi tagħhom fl-inhawi . Huwa wieħed għoli u wiesa mhux ħażin . Hemm diżlivell sostanzjali bejn l-art tal-konvenuti u l-passaġġ, u l-ħajt li jifridhom huwa għoli medja ta' metru u tmenin ċentimetru (1.8m) mill-art tal-konvenuti, u xi tletin ċenteżmu mill-wiċċ tal-passaġġ . Fil-parti ta' fuq tiegħu, il-ħajt huwa wiesa metru u ħmistax-il ċentimetru (1.15m) . Il-passaġġ innifsu huwa inklinat għat-telgħa, f'forma ta' rampa li titlaq mit-tramuntana għan-nofsinhar, billi l-għelieqi ta' l-atturi huma f'livell iżjed għoli mill-art tal-konvenuti⁷ . Fil-fehma tal-konvenuti dan il-passaġġ huwa wieħed pubbliku u huwa kontinwazzjoni tal-passaġġ oriġinali li kien jibda 'l barra mill-għalqa tal-familja Muscat, fuq in-naħa tal-lvant, qabel ma dawn bdew ibiegħu qatgħat minnha għall-bini, fosthom lill-istess konvenuti . Meta beda jsir l-iżvilupp, din il-parti tal-passaġġ twessgħet mill-gvern, u l-konvenuti qatt ma wrew ebda pretensjonijiet dwarha . Madankollu, kif tajjeb jirrelevaw l-atturi fin-nota ta' l-eċċezzjonijiet tagħhom, huwa stabilit illi f'kawża bħal din mhux konsentit lill-qorti li tidhol fil-petitorju u ċioe' fil-kwistjoni ta' min verament għandu titolu ta' proprjeta' . Il-Qorti trid tillimita ruħha biss għall-kwistjoni tal-pussess . *"F'każ ta' spoll, il-liġi tippermetti biss eċċezzjonijiet dilatorji, u billi d-divjet tal-kumulu tal-petitorju mal-possessorju huwa ta' ordni pubbliku, il-prinċipju mhux derogabbli, lanqas bil-kunsens espress jew taċitu tal-partijiet; u konsegwentement il-Qorti ma tistax, f'gudizzju possessorju, tiegħu konjizzjoni ta' eċċezzjonijiet, trattati u diskussi mill-partijiet, li pero' huma ta' indoli petitorja."*⁸

Il-konvenuti jallegaw ukoll illi kellhom il-pussess ta' dan il-ħajt, u in sostenn ta' dan ressqu xhieda biex jippruvaw illi min kien fil-qbiela ta' din l-art meta kienet għadha tappartjeni lill-aventi kawża tagħhom, kellu aċċess ukoll

⁷ ara depożizzjoni ta' l-A.I.C. Emanuel Vella a fol. 65 - 66 fl-atti tal-Mandat u ritratt CG X a fol. 85 tal-process tal-kawża .

⁸ Prim'Awla : Carmelo Rosario Dimech vs Antonia Fenech et . : 26.1.1957 .

minn selha fil-ħajt fuq in-naħa tan-nofsinhar⁹. Minn naħa l-oħra jgħidu illi l-attur Nikola Grima ma kellux għalfejn jgħaddi mill-passaġġ, għax kellu aċċess għall-għalqa tiegħu minn band'oħra¹⁰. Imma b'daqshekk ma ġiex innegat illi sew l-istess attur kif ukoll l-atturi l-oħra kienu attwalment jgħaddu minn dan il-passaġġ meta twettaq l-allegat spill. Evidentement ħajt bħal dan ma setgħax kien qed iservi biss ta' delimitazzjoni tal-konfini bejn il-proprjetajiet rispettivi, imma wkoll ta' ilqugħ għall-materjal meħtieġ biex ġiet iffurmata r-rampa ta' dan l-istess passaġġ. Ma jistax jiġi nnegat għalhekk illi l-atturi kellhom il-pussess kif imfisser hawn fuq ta' dan il-passaġġ u tal-ħitan fuq kull gemb tiegħu, komuni ma oħrajn u forsi anke mal-konvenuti. Imma kif intqal mill-Qorti ta' l-Appell :

*"Anke jekk il-pussess turbat mill-konvenut kien komuni miegħu, dak il-pussess huwa l-istess manutenibbli, għax mhux meħtieġ li l-pussess ikun esklussiv biex ikun protett bl-azzjoni ta' manutenzjoni, billi din l-azzjoni hija konċessa anke bejn komproprietarji jew kompossessuri tal-ħaġa komuni."*¹¹

Din il-ġurisprudenza jidher illi qed tirrifletti dak li nsibu fid-dottrina legali f'dan ir-rigward fis-sens illi :

*"L'esclusivita' del possesso non impedisce che sopra un'unica cosa possano concorrere piu' possessi o, in altre parole, che una unica cosa possa costituire l'oggetto mediato di vari possessi aventi per oggetto immediato vari diritti, diversi o uguali nella loro entita', appartenenti a piu' persone."*¹²

L-iSpoll :

⁹ ara depożizzjoni ta' Saver Muscat a fol. 60 - 75 tal-process; u ta' Fortunata Curmi a fol. 21 - 34 .

¹⁰ ara xhieda ta' Francis Fava a fol. 107 - 122 u ritratt Dok.FF 5 a fol. 168.

¹¹ Grace Agius pro. et noe. vs Angiolina Cutajar : 13.2.1959, citata favorevolment fl-: Carmelo Camilleri vs Carmelo D'Amato : 30.6.2000 vol. LXXXIV. II. 402 .

¹² Digesto Italiano vol. XVIII. pte. 2da. Del Posesso para. 349 pag.

Skond l-atturi l-att spoljattiv kien jikkonsisti fil-fatt illi l-konvenut qabbad lil bennej li nserta kien huñ stess Natal Fava, biex iħott il-ħajt tas-sejjeñ in kwistjoni, bil-ħsieb li jissostitwiegħ b'ieħor idjaq tal-kantun . Il-konvenuti jikkontendu f'dan ir-rigward fin-nota ta' l-Osservazzjonijiet tagħhom illi għalhekk ma kellhomx *animus spogliandi* meta taw dawn l-istruzzjonijiet għax kull ma kellhom intenzjoni li jagħmlu kien li jaqalgħu ħajt eżistenti fl-art tagħhom u li huma jippretendu li kien tagħhom, għax hekk kien jidher fl-att li bih xtraw l-istess art . Imma kif qalet il-Qorti ta' l-Appell fil-kawża "**Rosina Agius et. vs Angelo Agius et.**"¹³ li, minkejja diversi sentenzi li ħaddnu l-ġurisprudenza kontinentali f'dan ir-rigward u li rrikjedew tali *animus spogliandi* fil-konvenut, jidher illi hija izjed konsonanti ma' l-ispirtu veru tal-ligi tagħna, li f'artikolu fil-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili li speċifikament jittratta l-kawża ta' spoll,¹⁴ jistipula b'mod mill-izjed inekwivoku l-limiti ta' l-indaġini li għandha tagħmel il-Qorti f'kawża bħal din :

"B'liema motiv jew animu (il-konvenut) għamel hekk, huwa għal kollox irrilevanti . Kif din il-Qorti kellha okkażjoni tesprimi ruħha fis-sentenza tagħha tad-9 ta' Marzu 1992, in re C. Cardona vs Francesco Tabone et : 'il-ligi tagħna - fl-azzjoni ta' l-ispoll - jġigifieri fil-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili - ma tagħtix lok għal ebda indaġini oħra barrra minn dik li tistabilixxi (a) il-fatt ta' pussess/detenzjoni u (b) il-fatt ta' li spoll . Indaġini limitattissima rigoruża u skarna li ma tinsab f'ebda leġislazzjoni oħra u għalhekk, bir-rispett kollu għal deċiżjonijiet li ppermettew indaġinijiet ibbażati fuq x'jgħidu u ma jgħidux ġuristi u awturi Franciżi u Taljani, huma għal kollox irrilevanti u inapplikabbli fil-kuntest ta' l-ordinament ġuridiku tagħna ... L-azzjoni ta' spoll hija konċepita bħala azzjoni rapida u effikaċi għall-iskop li ma thalli 'l ħadd jiddisturba stat ta' fatt, arbitrarjament u hija intiża unikament biex iġġiegħel lill-konvenut li jerġa' jqiegħed il-ħaġa fl-istat li kienet qabel ma ddisturbaha,

¹³ kollez. vol. LXXVIII. pt. ii. p. 319 .

¹⁴ art.791 tal-kap.12 .

u daqshekk biss ¹⁵ - kif jgħid bl-aktar mod ċar l-art. 791(1) Kap. 12 li sfortunatament jiġi ħafna drabi injorat.' "¹⁶

Iż-Żmien :

Fiċ-ċitazzjoni tagħhom l-atturi jgħidu illi dawn ix-xogħlijiet saru "*fi jew qrib id-19 ta' Awissu 1999*". Dan ma ġie bl-ebda mod kontradett mill-konvenuti . Infatti kienet saret ukoll kawża kriminali minħabba tilwim li nqala' bejn l-attur Nikola Grima u l-bennej f'din l-okkażjoni¹⁷ . Il-kawża preżenti ġiet imbagħad intavolata fit-13 ta' Ottubru 1999, u għalhekk entro t-terminu ta' xahrejn stipulat mill-liġi .

Għal dawn il-motivi, peress illi ġie ppruvat sodisfaċentement li jeżistu l-elementi meħtieġa mill-liġi sabiex tirnexxi kawża bħal din, tiddeċidi l-kawża billi, filwaqt illi tiċċhad l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti, tilqa' t-talbiet attriċi , u :

1. tiddikjara illi l-konvenuti kkommettew spill vjolenti u klandestin għad-dannu ta' l-atturi meta dawn fi jew qrib id-19 ta' Awissu 1999, qalgħu parti mill-ħajt bejn l-art akkwistata mill-konvenuti u l-passaġġ li minnhu jgħaddu l-atturi sabiex jaċċedu għall-proprjetajiet rispettivi tagħhom; konsegwentement

2. tikkundanna lill-konvenuti sabiex fi żmien xahrejn mill-lum jispurgaw dan l-ispill minnhom kommess billi jpoġġu kollox fl-istat pristinu tiegħu; u

3. fin-nuqqas tawtorizza lill-istess atturi sabiex jagħmlu huma x-xogħlijiet meħtieġa a spejjeż tal-konvenuti .

Bl-ispejjeż, inklużi dawk tal-mandat ta' inibizzjoni fuq imsemmi, kontra l-konvenuti .

¹⁵ enfasi ta' din il-qorti .

¹⁶ Rosina Agius et. vs Angelo Agius et 2; kollez. Vol .LXXVIII. pt. II. P 319. .

¹⁷ ara Dok.G 1 a fol.139 tal-process

Kopja Informali ta' Sentenza

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----